

REGULACJA MAJĄTKOWA W ODNIESIENIU DO MIENIA ŻYDOWSKIEGO W PÓŁNOCNEJ CZĘŚCI WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Zagadnienie restytucji mienia żydowskiego w Europie Środkowo–Wschodniej, ma w związku z tragedią Holokaustu kluczowe znaczenie dla zadośćuczynienia krzywd okresu II wojny światowej. Kwestie te stanowią przedmiot bądź ogólnych unormowań restytucyjnych, bądź partykularnych, jak to ma miejsce w tematyce powyższego artykułu, odnoszącego się do regulacji prawnych w Polsce. Autor syntetycznie przedstawia unormowania stosunku państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w okresie międzywojennym oraz postanowienia ustawy z 20 lutego 1997 r. o stosunku państwa do gmin wyznaniowych żydowskich – w aspekcie jej regulacji majątkowych obejmujących nieruchomości. Należy zauważyć, iż zakres podmiotowy tej ustawy obejmuje wyłącznie żydowskie osoby prawne w postaci gmin religijnych, tworzących reprezentację w ramach Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich. Nie obejmuje roszczeń innych osób prawnych żydowskich działających w II Rzeczypospolitej, ani też osób fizycznych – Żydów będących w dniu 1 września 1939 r. obywatelami państwa polskiego i ich prawnych następców. To kwestia, która ma być unormowana w ustawie reprivatyzacyjnej. Autor opisuje schemat normatywny tzw. Postępowania regulacyjnego, dotyczącego realizacji roszczeń majątkowych dzisiejszych gmin żydowskich i Związku Gmin, drogą specyficznego, polubownego postępowania, w którym rozstrzygnięcia podejmowane są przez zespoły orzekające w ramach Komisji Regulacyjnej do Spraw Gmin Wyznaniowych Żydowskich, działające w oparciu o równą ilość przedstawicieli strony państwowej i religijnej. W artykule podana jest statystyka rozstrzygnięć Komisji.

Zakres terytorialny opisywanego tematu dotyczy północnej części dzisiejszego Województwa Lubuskiego, wchodzącej w skład Województwa Gorzowskiego do 31 grudnia 1998 r. Tereny te stanowiły formalnie do Układu Poczdamskiego z 2 sierpnia 1945 r. część Niemiec. Ten fakt rzutuje na pewne odmienności natury materialnej postępowania regulacyjnego na tym obszarze – w porównaniu do reszty terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Autor ilustruje te procesy, śledząc losy wniosków gmin żydowskich i Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich – o przeniesienie własności nieruchomości na terenie czterech gmin opisywanego obszaru: Skwierzyny, Międzyrzecza, Gorzowa Wlkp. oraz Słubic. Praktyka postępowania regulacyjnego wskazuje, iż najwięcej wniosków dotyczy obiektów synagogałnych, posynagogałnych oraz cmentarzy żydowskich (kirikutów). Pilną kwestią są

nakłady finansowe na ich renowację. Odnosi się to do wszystkich miejsc żydowskich kultury materialnej i duchowej.

PROPERTY REGULATIONS PERTAINING TO THE JEWISH PROPERTY IN THE NORTH PART OF LUBUSKIE VOIVODESHIP

The issue of restitution of Jewish property in East-Central Europe is – due to the Holocaust – of great significance for the reparation for the injustice of the Second World War. This matter has been either the subject of general or particular restitution regulations, as pointed out in the title of this paper treating of the Polish legal backdrop. The author provides a synthesis of the state's attitude to Jewish religious communities in the interwar period and discusses the provisions of the Act on the Relation of the State to Jewish Religious Communities on the subject of property regulations pertaining to fixed property. It should be noted that the act mentions only Jewish legal persons, that is, religious communities represented by the Association of Jewish Religious Communities. Hence, the act omits to include the claims of other Jewish legal persons residing in the 2nd Republic of Poland or Jewish natural persons having the status of Polish citizens on 1st September 1939, including their legal successors. This question shall be normalised in the reprivatisation bill. The author outlines the normative scheme of the so-called “regulatory procedure” concerning the satisfaction of property claims of today’s Jewish communities and of the association through amicable settlement in which the decisions are made by adjudication panels of the Regulatory Committee for the Jewish Religious Communities made up of an equal number of religious and state representatives. The article provides relevant statistics committee's decisions.

The actual geographical location of the problem in question is the north part of today’s Lubuskie Voivodeship, formerly Gorzowskie Voivodeship (up to 31st December 1998). Before the Potsdam Agreement of 2nd August 1945, this area had been part of Germany. This reveals certain differences in the substantive character of the regulatory procedure implemented in the region, as opposed to other parts of the Republic of Poland.

The author illustrates such processes by tracking the applications of Jewish communities and the Association of Jewish Religious Communities for the transfer of ownership of fixed property in four gminas in the area in question: Skwierzyna, Międzyrzec, Gorzów Wielkopolski and Słubice. The practice of the regulatory procedure proves synagogue and ex-synagogue buildings as well as Jewish cemeteries to be the most frequently listed items in the submitted applications. To secure funds for their renovation is an urgent need. As a matter of fact, it refers to all locations exhibiting Jewish spiritual and material culture.